

UvA-DARE (Digital Academic Repository)

Rondom de mondingen van Rijn & Maas: landschap en bewoning tussen de 3e en 9e eeuw in Zuid-Holland, in het bijzonder de Oude Rijnstreek

Dijkstra, M.F.P.

Publication date
2011

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Dijkstra, M. F. P. (2011). *Rondom de mondingen van Rijn & Maas: landschap en bewoning tussen de 3e en 9e eeuw in Zuid-Holland, in het bijzonder de Oude Rijnstreek*. [, Universiteit van Amsterdam]. Sidestone Press.

General rights

It is not permitted to download or to forward/distribute the text or part of it without the consent of the author(s) and/or copyright holder(s), other than for strictly personal, individual use, unless the work is under an open content license (like Creative Commons).

Disclaimer/Complaints regulations

If you believe that digital publication of certain material infringes any of your rights or (privacy) interests, please let the Library know, stating your reasons. In case of a legitimate complaint, the Library will make the material inaccessible and/or remove it from the website. Please Ask the Library: <https://uba.uva.nl/en/contact>, or a letter to: Library of the University of Amsterdam, Secretariat, Singel 425, 1012 WP Amsterdam, The Netherlands. You will be contacted as soon as possible.

Woord vooraf

Aan het einde van middeleeuwse handschriften vergeleek de schrijver zijn voltooide werk vaak met het volbrengen van een lange, woelige zeereis. Een treffende vergelijking. Toen ik in september 1997 begon als Onderzoeker in Opleiding binnen het *Frisia Project*, kon ik niet vermoeden dat het zo lang zou duren voordat dit proefschrift veilig de haven binnenliep. De taak die voor me lag was dan ook ambitieus: een actueel overzicht geven van de laat-Romeinse en vroeg-middeleeuwse bewoningsgeschiedenis van Zuid-Holland, in relatie tot de politieke en economische machtsvorming binnen het toenmalige 'Friese' kustgebied. Omdat er op archeologisch gebied alleen enkele vluchtige overzichtsartikelen en scripties beschikbaar waren betekende dit dat veel vanaf de grond opgebouwd moest worden.

Het onderzoek ving aan met het verkrijgen van inzicht in het toenmalige landschap en het inventariseren van vindplaatsen. Daarna richtte de aandacht zich op de grafvelden en nederzettingen. Het opnieuw uitwerken van de oude opgraving in het centrum van Rijnsburg vormde aanvankelijk de belangrijkste spil in het verhaal en heeft een jaar gekost. Hier was immers een interessante ontwikkeling naar een centrale plaats waar te nemen. Deze ontwikkeling was echter maar matig in te kaderen in een groter beeld, omdat er weinig grootschalig nederzettingsonderzoek in de kuststreek hadden plaatsgevonden. Het toeval wil dat kort daarop de uitwerking van de vroeg-middeleeuwse nederzettingssporen uit de Katwijkse Zanderij op mijn pad kwam, later gevolgd door de al even spectaculaire eerste resultaten van Oegstgeest-Nieuw Rhijngest. Nu pas viel de inhoud van de hoofdstukken over de dorpen en de huisbouwtraditie op zijn plek. Daarna is gewerkt aan het plaatsen van de bewoningsgeschiedenis in de grotere context, zowel binnen het onderzoeksgebied zelf als ten opzichte van de omliggende regio's. Ik hoop dat ik recht heb kunnen doen aan de thema's die de Zuid-Hollandse protohistorie rijk is.

Een proefschrift als dit is natuurlijk niet in vier jaar te schrijven. Nadat in 2001 de subsidieperiode van de Nederlandse Organisatie voor Wetenschappelijk Onderzoek ten einde liep, moest het schrijven gecombineerd worden met een baan in deeltijd. Dat dit werk gedaan kon worden binnen de muren van het AAC van de UvA – bij het *Sint Servatius Project* en bij het AAC/Projectenbureau, nu Diachron UvA bv – was een gelukkige omstandigheid. Mijn gedrevenheid voor het vak archeologie zorgde ervoor dat het eindresultaat lang op zich deed wachten, maar heeft mij aan de andere kant ook altijd op de been gehouden. Zelfs op de momenten dat ik mij 'de laatste der Frisianen' voelde.

Aan het eind van mijn tocht zijn er veel mensen die ik wil bedanken. Bijzonder dankbaar ben ik voor de bereidheid van Reinder Reinders om als Groningse 'Frisiaan' de rol van promotor over te nemen toen het niet meer haalbaar was het onderzoek binnen het *ius promovendi* van Anthonie Heidinga te voltooien. Hun geduld heb ik danig op de proef gesteld. Gelukkig was Anthonie bereid de rol van copromotor op zich te nemen en is hij mij blijven voorzien van waardevolle opmerkingen.

Dank ook aan de inspirerende (en gezellige) themabijeenkomsten met de overige leden van het *Frisia Project*: Jos Bazelmans, Danny Gerrets, Kristin Bosma en kamergenoot Jan de Koning, regelmatig aangevuld met Jurjen Bos, Wietske Prummel en Jan Besteman. Dankzij de inwijding van Jan de Koning in Adobe Illustrator heb ik me op het gebied van de afbeeldingen kunnen uitleven; het zou anders een saai proefschrift zijn geworden.

Het schrijfwerk was ook niet mogelijk geweest zonder de hartelijkheid van de collega's op het AAC, het Projectenbureau / Diachron en niet te vergeten de AWN-ers van de afdeling Rijnstreek, de regio waar ik als tiener ooit begon met mijn archeologische loopbaan.

Herman van Klaveren en Wim Wimmers waren zo vriendelijk hun gegevens over respectievelijk de vroeg-middeleeuwse nederzetting en het grafveld van Rijnsburg ter beschikking te stellen. Inzicht in de collectie van het RMO gaven mij de conservatoren Middeleeuwen Arie Peddemors en zijn opvolger Annemarieke Willemsen. Frits Kleinhuis wees mij de weg in het provinciaal archeologisch depot van Zuid-Holland. Voor het bestuderen van oud vondstmateriaal dank ik verder de heren Frauenfelder (Genootschap Oud Rijnsburg), Parlevliet (Katwijk's Museum) en Immerzeel (Westlands Museum). Arent Pol en Bouke van der Veen (KPK, nu Geldmuseum) waren behulpzaam bij het verstrekken van informatie over munten. Ton Guiran (BOOR, gemeente Rotterdam) verstreekte aanvullende informatie over het wel of niet bestaan van enkele vindplaatsen in het Maasmondgebied. Henk van der Velde (ADC), Tom Hamburg (Archol)/Jasper de Bruin (Universiteit Leiden), Ab Waasdorp (gemeente Den Haag) en Pierre van Grinsven (AWN Rijnstreek) dank ik voor de samenwerking bij de analyse van respectievelijk de opgravingen Katwijk-Zanderij Westerbaan, Oegstgeest-Nieuw Rhijngeest Zuid en Koudekerk aan den Rijn-Lagewaard.

Technische ondersteuning vanuit het AAC kreeg ik van René van Silfhout, die nette inkttekeningen maakte van de vele potten van voornoemd grafveld, en van Mark Ijdo en later Anneke Dekker, die een reeks vondsten van Rijnsburg fotografeerden voor lezingen (waarvan een deel nog in het dia-tijdperk). Wijlen Matthijs van Nie was bereid een 'quickscan' te geven van slakmateriaal uit de nederzetting Rijnsburg. Daarnaast regelde hij het röntgenen van enkele potentieel interessante metaalvondsten van de grafvelden Rijnsburg en Katwijk.

Tjalling Dijkstra verzorgde een eerste taalkundige redactie van de eindtekst. Christien Jeffers vertaalde de samenvatting in het Engels. De opmaak en uitgave van het proefschrift was in handen van Dieuwertje Smal en Sidestone Press.

De dagelijkse lasten van een promotieonderzoek worden niet alleen gedragen door de onderzoeker; ook familie en vrienden aan het thuisfront leven mee. Dank voor de stille hoop. Speciaal aan Irma, mijn rots in de branding, draag ik dan ook de volgende oude verzen op over het lange wachten van de Friese zeemansvrouw:

*De zeeman is lang onderweg, maar kijkt altijd uit naar zijn geliefde,
wacht op wat hij niet kan haasten;
Wanneer de tijd daar is, komt hij thuis zonder pijn,
mits de zee hem niet weerhoudt, hem niet voor altijd grijpt.*

(vertaald uit *The Exeter Book, Gnomonic Verses*, 10^e eeuw)

;)